

Раздел 4. «Социально-гуманитарные науки Экономика»

МРНТИ 14.35.09

К.А. Асанова, А.К. Жунусова, А.Т. Мырзаханова

*Қарағанды индустриялық университеті, Теміртау қ., Қазақстан**E-mail: k.asanova@tttu.edu.kz***Қазақ, орыс, ағылшын тілдерін оқытуда қолданылатын қазіргі заманғы әдістер мен тәсілдер**

Мақалада студенттер арасында білім алу деңгейі бойынша айырмашылықтар болатындықтан, білім беру үдерісін ұйымдастыруда әртүрлі деңгейде оқыту элементтерін қоса отырып, топ ішіндегі саралау технологиясын қолданудың нәтижелілігін жан-жақты қарастырған.

Сонымен бірге авторлар қазіргі кезде сабақ барысында студенттерге сараланған тәсілді жүзеге асыруға бағытталған, әрбір студенттің қызығушылығын, бейімділігін, тіл бойынша дайындық деңгейін ескере отырып, оларды тапсырмаларды белсене орындауға тартуға мүмкіндік беретін ойындарды, (рөлдік және жағдаяттық ойындар) ойын элементтерін кеңінен қолданылуына, ойын сипатындағы жаттығулардың студенттерге тигізетін әсері мен пайдасына, түрлеріне тоқталған.

Түйін сөздер: әдістеме, қазақ тілі, орыс тілі, ағылшын тілі, студент, бағдарлама, ойын, деңгей, технологиялар, белсенді әдіс-тәсілдер.

Тілдерді оқытудың қазіргі заманғы әдістемесі тілдерді оқытудың классикалық әдістемесі негізінде құрылған. Алайда, психологиялық аспект, шетелдік кинематография, ақпараттық технологиялар оған өз әсерін тигізбей қоймады. 20 жыл бұрын қолданылған тілдерді оқыту әдістері көбінесе репродуктивті сипатқа ие болды. Сөздерді оқып, мәтінді оқып, аудиожазбаны тыңдап, хат жазу т.с.с. Бәлкім, осы себептен, ұзақ жылдар бойы тіл үйренген студенттердің көпшілігі ағылшын, орыс, қазақ тілінде оқи және жаза алады, бірақ сөйлеуде қиналатыны байқалады.

Тілдерді оқытудың заманауи әдістері репродуктивті тәсілдерді интерактивті тәсілдерге көшу қажет болып отыр. Бүгінде білім алу - бұл студент пен оқытушының өзара іс-әрекеті деп айтуға болады. Қазіргі кезде қолданылып жүрген оқу бағдарламалары ең алдымен білім алушылардың жас ерекшеліктерін ескере отырып құрылады. Мектеп жасына дейінгі балалар мен мектеп оқушыларына ойын, саяхат, бейне, жарыс және т.б. сияқты сабақ түрлері қолайлы. Ересек студент классикалық сабақты жақсы көреді. Оған әңгіме құрастыру, жаттығу жасау, мәтінді оқу, тыңдалым бойынша тапсырмалар орындау және т.б. жатады. Ал әңгіме құрастыру әдісі белсенді және пассивті лексиканы қолдануға, сөздік қорын кеңейтуге, сөйлеу тілін жақсартуға мүмкіндік береді. Жаттығуларды орындау грамматикалық материалды меңгеруге көмектеседі. Мәтінді оқу түсініп оқу дағдыларды қалыптастырып қана қоймай, сонымен қатар оқытылатын тілдің мәдениеті мен дәстүрлерін бойына сіңіреді. Мәтіндерді тыңдау - ауызша сөйлеу, мәтінді жақсы түсіну машықтарын жақсартады.[2]

Бірақ тілдерді оқытудағы ең тиімді әдістер интерактивті әдістер екенін ұмытпау керек. Сондықтан тілдік ортаға ену әдісі қазіргі кезде өте танымал. Бұл әдістеме ағылшын, орыс, қазақ тілінде «ойлауға» үйретеді. Тілді оқыту толығымен ағылшын, орыс немесе қазақ тілінде жүргізілуі тиіс. Сабақты студенттер оқытушыны түсінетіндей етіп құру маңызды. Педагогтың жоғары дайындық деңгейі осындай сабақты сәтті өткізуіне мүмкіндік береді.

Тіл үйретуде дәстүрлі емес сабақ ретінде: дөңгелек үстел, концерт, тілдік клуб, конференция, олимпиадалар және т.б. кеңінен қолданылып жүр. Бұл әдістер студенттерді тілдік ортаға қосуға үлкен мүмкіндік береді. Мұндай ынталандыру жұмысының арқасында тілдік дағдылар жақсартады. Егер бұрын ауызекі сөйлеу тілді оқыту мәселесі ашық болса, енді кез келген жастағы адамды қазақ, орыс, ағылшын сөйлеуге үйретуге болады. Әрине, адам қаншалықты жасы үлкен болса, соншалықты көп жұмыс күтіп тұр. Бұл жерде көп нәрсе студенттің жасына емес, білімінің бастапқы деңгейіне, ынтасы мен еңбексүйгіштігіне байланысты. Алайда, тілдік ортаға ену әдісі тілді үйренуге ғана емес, бос уақытты тиімді ұйымдастыруға да мүмкіндік береді.[3]

Раздел 4. «Социально-гуманитарные науки Экономика»

Оның басқа әдістерден ерекшелігі – оқытушы сабақ беріп қана қоймай, оқытылған тақырыптың бекітілуіне де мән беруі қажет. Қазіргі кезде білікті педагогтар классикалық үй тапсырмасын келесі ұсынымдармен алмастыруды ұсынып жүр: фильмдерді ағылшын, орыс, қазақ тілдерінде көру, «тілді тасымалдаушымен» сөйлесу, әнді тыңдау және т.б тапсырмаларды орындау. Бұл тапсырмалар студенттердің сөйлеу тілін жақсартады, өз ойын ағылшынша, орысша, қазақша жақсы білдіруге көмектеседі. «Тілді тасымалдаушымен» қарым-қатынас жасауда ауызша сөйлеуді түсіну дағдысын дамытуға көмектеседі. Ағылшын, орыс, қазақ тіліндегі әндерді тыңдау - жаңа емес, бірақ әрқашан тыңдалым дағдысы бойынша қызықты тәсілдердің бір түрі.[1]

Соңғы уақытта ағылшын тіліндегі компьютерлік ойындар да жиі қолданылуда. Олар балаларды оқыту үшін ғана емес, ересектерді оқыту үшін де пайдаланылады. Әңгіме тек оқыту ойындары туралы ғана емес, сонымен қатар сюжеттер, аркадалар, симуляторлар, рөлдер және басқалар туралы да болып отыр.

Тіл үйрету сабақтарында және сабақтан тыс уақытта қазіргі заманғы білім беру технологияларын қолдану тұжырымдамасының негізінде құзыреттілікке бағдарланған білім берудің қағидаттары мен әдістерін, тұлғаға бағдарланған және дамытушы оқыту технологияларын пайдаланаланған жөн. Тілдік даярлығы әртүрлі студенттер үшін әр сабақта бірнеше заманауи білім беру технологияларын қолдануға болады:

- ақпараттық-коммуникациялық,
- жобалық әдіс,
- оқушылардың зерттеу қызметі,
- әртүрлі деңгейлі оқыту,
- сараланған оқыту,
- ынтымақтастықта оқыту технологиясы немесе топтық жұмыс,
- денсаулық сақтау технологиялары.

Осы аталған әдіс-тәсілдердің тіл үйрету сабақтарында жиі қолданылатындарына ғана тоқтала кетуді жөн көрдік.

Әртүрлі деңгейлі және сараланған оқыту технологиясын пайдалану.

Әр топта студенттер арасында білім алу деңгейі бойынша айырмашылықтар болатындықтан, білім беру үдерісін ұйымдастыруда әртүрлі деңгейлі оқыту элементтерін қоса отырып, топ ішіндегі саралау технологиясын қолдану өте қолайлы және маңызды. Әр студенттің тілді білу деңгейі ерекшеліктерін ескере отырып, топты шартты түрде «A1», «A2», «B1», «B2» және т.с.с. топтарға бөліп оқыту ұсынылады. Осындай сараланған топтарға бөлу студенттердің танымдық қызметін жандандыруға және әрбір студенттің тілді білу деңгейіне қарамай, оқу үдерісіне қосуға мүмкіндік береді. Студенттер өз пікірін тілдік дайындық деңгейіне қарай білдіре алады, оқытылған лексикалық бірліктерге сәйкес оқу бағдарламаларын орындауға белсенді қатыса алады. Мұндай сабақтарға әр түрлі күрделіліктегі дидактикалық материал дайындау қажет.

Ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану.

Сабақта және сабақтан тыс уақытта білім беру процесін ұйымдастырудағы жетекші технологиялардың бірі ретінде ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану өте тиімді. Қазіргі кезде сабақтың түрлі кезеңдерінде АКТ-ны кеңінен қолдану білім беру үдерісін оңтайландыруға, уақытты тиімді пайдалануға мүмкіндік береді. Көрнекілік үшін жаңа материалды түсіндіру кезінде компьютерлік презентацияларды www.Youtube.com сайтындағы бейнероликтерді, оқу фильмдерін, бейнеклиптерді, мультипликациялық және көркем фильмдерден үзінділерді көрсету жұмыстары жиі жүргізілуде.

Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар мен мультимедиялық құралдарды пайдалану студенттердің танымдық қызметін жандандыруға, пәнді оқуға ынтық аяқталуға мүмкіндік береді, студенттердің коммуникативтік және тілдік дағдыларын қалыптастыруға және дамытуға қосымша жағдайлар жасайды.

Қазіргі кезде сабақ барысында студенттерге сараланған тәсілді жүзеге асыруға бағытталған, әрбір студенттің қызығушылығын, бейімділігін, тіл бойынша дайындық деңгейін ескере отырып, оны жұмысқа тартуға мүмкіндік беретін ойындарды, (рөлдік және қарапайым ойындар) ойын элементтері жиі қолданылады. Ойын сипатындағы жаттығулар студенттерді жаңа әсерлермен байытады, сөздік қорын жандандырады, дамытады, сергітеді. Олар өзінің мақсаты, мазмұны, ұйымдастыру және өткізу

Раздел 4. «Социально-гуманитарные науки Экономика»

тәсілдері бойынша әртүрлі болуы мүмкін. Ойындардың көмегімен қандай да бір міндетті (грамматикалық, лексикалық дағдыларды жетілдіру және т.б.) немесе толық кешенді міндеттерді шешуге болады: сөйлеу дағдыларын қалыптастыру, байқаушылықты, назарды және шығармашылық қабілеттерді дамыту және т.б. Ойындар жеке немесе ұжымдық болады.

Жеке іске асырылатын ойындарды сабақтың кез келген сәтінде орындауға болады, ұжымдық ойындарды сабақ соңында орындауға болады, өйткені ондай ойындар барысында студенттер көп қозғалып, шу көбейеді. Жағдаяттық және рөлдік ойындарда жағдаятқа байланысты іс-әрекеттерді орындау шарттарын толық түсіндіру қажет. Сомдалатын рөлдік тұлғаның әлеуметтік, қоғамдық қызметі туралы мәлімет беру қажет. Рөлдің сипаттамасы рөлдік карточкада немесе жағдаяттық тапсырмада беріледі.

«Mind-Map» әдісі ойларды, идеяларды, әңгімелерді жазудың қарапайым технологиясы болып табылады. Жазба жылдам, ассоциативті түрде жасалады. Тақырып ортаға салынып, талқыланады. Алдымен сөз, идея, ой пайда болады. Идеялар ағымын жазып, оларды жаңа идеялармен толықтыру тапсырылады, оларға санына шектеу қойылмайды, барлығы жазу қажет. Студенттер өз ойларын қағаздың кез келген тұсына жазады. Әдіс бір адамның немесе бір топтың ортақ жұмысы болып табылады. Бұл әдіс білім алушылардың жеке мүмкіндіктерін білдіріп қана қоймайды, шығармашылық қабілеттерін көрсетуге мүмкіндік береді.

«Brain Storming» (Ми шабуылы) әдісі: ми шабуылы арқылы студенттер айтылған тақырып, немесе басқа мәселе бойынша білетіндерінің бәрін және атайды. Барлық идеялар дұрыс немесе бұрыстығына қарамастан қабылданады. Оқытушының рөлі – студенттерді ойлануға мәжбүрлеп, олардың ойларын мұқият тыңдап, дұрыс нұсқама береді.

Құрастыру технологиясы:

1. Кілт сөз
2. Ойға кенеттен келетін сөздердің жазбасы негізгі сөздің айналасына жазылады.
3. Әрбір жаңа сөзді сол сөздің мағыналас сөздерімен толықтырып, басқа кілт сөздерден тұратын жаңа ядроларды құрауға болады.

Синквейн - бұл қысқаша мағынада ақпарат пен материалды синтездеуге, сипаттауға немесе рефлексиялауға мүмкіндік береді. Синквейн - бес жолдан тұратын өлең тәрізді тапсырма. Әр оқушыға синквейн жазуға 5-7 минут уақыт беріледі.

Синквейн жазу ережесі

Бірінші жолда тақырып бір сөзбен (әдетте зат есіммен) аталады.

Екінші жол - тақырыпты екі сөзбен (екі сын есіммен) сипаттау.

Үшінші жол - бұл осы тақырып шеңберіндегі іс-әрекетті білдіретін үш сөзбен сипаттау қажет. Төртінші жол - тақырыпқа қатысы бар фразадан немесе сөйлемнен тұрады. Бесінші жолда - тақырыптың мәнін қайталайтын бір синоним жазылады.[4]

Осылайша, қазіргі заманғы білім беру технологияларын қолдану білім беру үдерісін неғұрлым өнімді, тиімді, қызықты, ақпараттық жағынан мазмұнды ұйымдастыруға мүмкіндік береді. Сабақтарда жаңа педагогикалық технологияларды қолдана отырып, қазақ, орыс, ағылшын тілдерін оқыту үдерісін жаңа көзқараспен қарауға және психологиялық тетіктерді меңгеруге болады.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. <https://pedsovet.org/article/sovremennye-obrazovatelnye-tehnologii-na-urokah-angliyskogo-yazyka-1>
2. <https://cyberleninka.ru/article/n/primeneniye-sovremennykh-metodov-obucheniya-na-urokah-angliyskogo-yazyka-v-professionalnoy-obrazovatelnoy-organizatsii>
3. <https://rcdo.kz/publ/3493-aktivnye-metody-obucheniya-na-urokah-angliyskogo-yazyka.html>

Раздел 4. «Социально-гуманитарные науки Экономика»

К.А. Асанова, А.К. Жунусова, А.Т. Мырзаханова

Современные методы и приемы в преподавании казахского, русского и английского языков

В статье подробно рассмотрена результативность применения внутригрупповой технологии дифференциации, включающей элементы обучения на различных уровнях в организации образовательного процесса, так как существуют различия по уровню образования среди студентов.

Кроме того, авторы отметили, что в настоящее время занятия направлены на реализацию дифференцированного подхода, широкое использование игровых элементов (ролевые и ситуационные игры), влияние и преимущества игровых упражнений на студентов, которые позволяют каждому студенту активно выполнять задания с учетом его интересов, склонностей, уровня языковой подготовки.

Ключевые слова: методика, казахский язык, русский язык, английский язык, студент, программа, игра, уровень, технологии, активные методы.

К.А. Asanova, A.K. Zhunusova, A.T. Myrzakhanova

Modern methods and approaches used in teaching Kazakh, Russian, and English languages

The article discusses in detail the effectiveness of the use of intra-group differentiation technology, which includes elements of learning at different levels in the organization of the educational process, since there are differences in the level of education among students.

In addition, the authors noted that at present the classes are aimed at implementing a differentiated approach, the widespread use of game elements (role-playing and situational games), the influence and advantages of game exercises on students, which allow each student to actively complete tasks taking into account his interests, inclinations, level of language training.

Keywords: methodology, Kazakh language, Russian language, English language, student, program, game, level, technologies, active methods.

References

1. <https://pedsovet.org/article/sovremennye-obrazovatelnye-tehnologii-na-urokah-angliyskogo-yazyka-1>
2. <https://cyberleninka.ru/article/n/primeneniye-sovremennykh-metodov-obucheniya-na-urokah-angliyskogo-yazyka-v-professionalnoy-obrazovatelnoy-organizatsii>
3. <https://rcdo.kz/publ/3493-aktivnye-metody-obucheniya-na-urokah-angliyskogo-yazyka.html>